

คติความเชื่อเกี่ยวกับการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยมีอิทธิพลมาจากศาสนาฮินดูหรือพุทธศาสนากันแน่?

WHERE DOES A WORSHIP OF RUKKHATEWADA IN THAI SOCIETY GET AN INFLUENCE FROM HINDUISM OR BUDDHISM?

ชนินทร์ ผ่องสวัสดิ์

CHANIN PHONGSAWAT

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

GRADUATE STUDENT, PROGRAM IN BUDDHIST STUDIES, FACULTY OF LIBERAL OF ARTS, THAMMASAT UNIVERSITY

บทคัดย่อ

รุกขเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนไทยคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีและไม่มีใครที่ไม่รู้จักรุกขเทวดา แสดงให้เห็นว่าคนไทยผูกพันกับรุกขเทวดามาอย่างยาวนาน ส่วนใหญ่คนไทยเป็นพุทธศาสนิกชนแต่กลับมีการบูชาเทวดาอย่างรุกขเทวดาจึงเป็นสิ่งที่ขัดแย้งในความเป็นพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน ซึ่งคาดว่าคงด้วยสังคมไทยตั้งแต่สมัยโบราณถูกอิทธิพลจากอารยธรรมเอเชียได้เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมคือ การเข้ามาของศาสนาฮินดูกับพุทธศาสนา ด้วยทั้งสองศาสนามีการกล่าวถึงรุกขเทวดาจึงมีความเป็นไปได้ว่า คติความเชื่อในการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยอาจมาจากอิทธิพลของทั้งสองศาสนา แต่ตามความเป็นจริงแล้วการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยนั้นแปลสภาพมาจากการนับถือผีในธรรมชาติของคนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยโบราณ หรือมาจากลัทธินับถือผี และด้วยอิทธิพลของทั้งสองศาสนาที่เข้ามาในภายหลังจึงมีการผนวกผีให้กลายเป็นเทพหรือเทวดาในศาสนาฮินดูและพุทธศาสนานั้นไปโดยปริยายซึ่งมีลักษณะเช่นนี้เป็นการหลอมรวมทางคติความเชื่อเรื่องพุทธ พราหมณ์ ผี เป็นหนึ่งเดียวกันแยกไม่ออก

คำสำคัญ : รุกขเทวดา , ศาสนาฮินดู , พุทธศาสนา , ผี

Abstract

Rukkhatewada is one sacred god that is very well-known to Thai people. This means that Thai people have long relied on Rukkhatewada. In spite of the fact that the majority of Thai people are Buddhists their worship of Hinduism gods and deities is widely spread. The reason might be the big influence from South Asia that brought to Thailand Hinduism and Buddhism long time ago. It is possible that the worship of Rukkhatewada is from both faiths since Rukkhatewada has been mentioned by both of them. However, the fact is that the worship of Rukkhatewada in Thai society has been influenced by the South East Asian belief in ghosts or the doctrine of Holy Spirit since ancient time. Then, when both religious systems arrived later, the ghosts have been synthesized as the religious syncretism which has worshiped as gods and deities.

Keywords : Rukkhatewada, Hinduism, Buddhism, Spirits

บทนำ

รุกขเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนไทยคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีและไม่มีใครที่ไม่รู้จักรุกขเทวดา แสดงให้เห็นว่าคนไทยผูกพันกับรุกขเทวดามาอย่างยาวนาน ส่วนใหญ่คนไทยเป็นพุทธศาสนิกชนแต่กลับมีการบูชาเทวดาและเทพเจ้า

จากศาสนาฮินดูอย่างไม่เขินอายและไม่รู้สึกผิดแปลกอะไร เสมือนว่าเป็นการกระทำที่คุ้นเคย ซึ่งด้วยเหตุว่าสังคมไทยตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาถูกอิทธิพลจากอารยธรรมเอเชียใต้เข้ามามีผลต่อสังคมคือ การเข้ามาของศาสนาฮินดูกับพุทธศาสนาจึงทำให้สังคมไทยมีการยอมรับความเชื่อของอารยธรรมเอเชียใต้แฝงอยู่ ชาวฮินดูมีการบูชาต้นไม้ใหญ่ในชุมชนของตนเองเหมือนการปรนนิบัติเทพเจ้าพระองค์หนึ่ง ส่วนสังคมไทยก็มีความเชื่อในการเคารพต้นไม้ใหญ่อย่าง ต้นไทร ต้นโพธิ์ และต้นตะเคียน เป็นต้น ว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ รุกขเทวดา สิงสถิตอยู่เลยต้องให้ความเคารพยำเกรงต่อต้นไม้ใหญ่จนกลายเป็นความเชื่อเรื่องต้นไม้อาถรรพ์ไปโดยปริยาย ส่วนพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกและอรรถกถา มีการกล่าวถึงรุกขเทวดาเช่นกันและมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าศาสนาฮินดู รุกขเทวดาในภาพพจน์ของคนไทยมีความคล้ายกับคิตรีกษเทวดาในพุทธศาสนาเสียมากกว่ารูปลักษณะของรุกขเทวดาในศาสนาฮินดู เช่น คนไทยเชื่อว่าต้นไม้ไม่มีรุกขเทวดาสถิตอยู่ จึงไม่ควรทำลายต้นไม้ใหญ่นั้นๆ เพราะอาจถูกอาถรรพ์ของรุกขเทวดาให้โทษจนถึงแก่ชีวิต ซึ่ง แสดงให้เห็นว่าสองศาสนานี้มีอิทธิพลต่อคติความเชื่อในสังคมไทยเป็นอย่างมากโดยเฉพาะ ความเชื่อเกี่ยวกับรุกขเทวดาอันเป็นเรื่องใกล้ตัวที่มีการหลอมรวมและบูรณาการคติความเชื่อเรื่องพุทธ พราหมณ์ ผี ด้วยวิถีกลไกการปรับเข้ากับสังคมวัฒนธรรมไทย

เนื้อหา

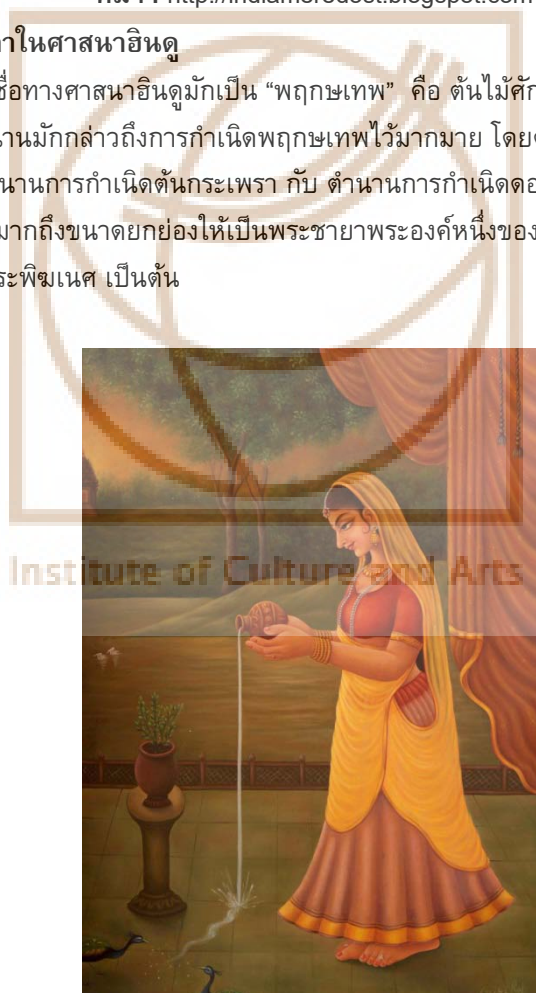
รุกขเทวดาหมายถึง เทวดาผู้สิงสถิตตามต้นไม้ เป็นเทวดาจำพวกหนึ่งมีรูปลักษณะทั้งงดงามเหมือนเทพบุตร เทพธิดาทั่วไปแต่มีได้สถิตบนสวรรค์ แต่สถิตในต้นไม้แทน ชาวฮินดูนับถือรุกขเทวดากันมากโดยเฉพาะในหมู่บ้านที่มีต้นไม้ใหญ่ (ภาพที่1) โดยมีการบูชาด้วยดอกไม้เครื่องหอม ขนมหวาน นมสด และผลไม้ จะไม่มีการถวายอาหารคาวหรือการบูชาด้วยสิ่งมีชีวิต เพราะชาวฮินดูเชื่อว่าเทพเจ้าของพวกเขาไม่โปรดของคาวไม่โปรดเสวยเนื้อสัตว์ เว้นเสียแต่ เทพเจ้าในภาคอวตารที่ดุร้าย เช่น พระไภรวะ (ภาคดุของพระศิวะ) พระกาลิ (ภาคดุของพระอูมาเทวีผู้เป็นพระชายาของพระศิวะ) ชาวฮินดูมักนำนมสดหรือน้ำของต้นไม้ที่ตนเคารพเพื่อเป็นการบูชา ซึ่งวิธีเช่นนี้มักเห็นในการบูชารูปเคารพ เช่น ศิวลึงค์ (รูปเคารพที่เป็นรูปอวัยวะเพศชายซึ่งเป็นตัวแทนของพระศิวะ) สำหรับเทวรูปต่างๆ ก็นิยมนำนมสดเสมือนเป็นการบูชา ว่าไปคงคล้ายกับบ้านเราที่เวลาถึงเทศกาลสงกรานต์จะนำน้ำอบน้ำปรุงผสมน้ำเปล่าและมีดอกไม้มัดลอยไว้เพื่อสรงน้ำพระกัน และมีการใช้ผงสีที่เขาเรียกกันว่า “สินธุ” อันเป็นผงจากรากไม้หอมหรือไม่ก็แร่ธาตุชนิดหนึ่งที่เป็นสีส้มและสีอื่นๆ (ชาวฮินดูนิยมนำมาเจิมประดับพระพักตร์ของเทวรูปและยังนิยมนำมาเจิมบนหน้าผากของตนเองเพื่อเป็นการแสดงถึงว่าตนเองนั้นเป็นสาวกผู้ศรัทธาหรือบูชาเทพเจ้าพระองค์ใด เช่น การเจิมด้วยผงสินธุสีขาบบนหน้าผากมีการวาดเป็นขีดสามขีดบนหน้าผากนั้นคือ ผู้ที่นับถือพระศิวะ และการเจิมด้วยผงสินธุสีเหลืองวาดเป็นรูปตัวยูกลางหน้าผากนั้นคือ ผู้ที่นับถือพระนารายณ์ หากเป็นการเจิมสีต่างๆ เช่น สีแดง ก็มักจะเป็นผู้บูชาเทวดาผู้หญิงทั้งหลาย ส่วนสีส้มก็มักจะเป็นผู้ที่นับถือพระพิฆเนศ เป็นต้น) โดยการเจิมยังลำต้นไม้เพื่อเป็นการบูชาสำหรับรุกขเทวดามักไม่มีการสร้างเทวาลัยแต่จะเป็นเพียงต้นไม้ที่ถูกตกแต่งด้วยเครื่องเจิมหลายสีสน และเครื่องสักการะจากชาวบ้านอันมีขนมหวาน ผลไม้ และนมสด ไม่ก็ถูกประดับด้วยพวงมาลัยดอกไม้มัด จากการบูชาแบบศาสนาฮินดูก็มีความคล้ายคลึงกับบ้านเราในการบูชารุกขเทวดาและบรรดานางไม้เช่นกัน

ภาพที่ 1 การบูชาต้นไม้ของชาวฮินดูจะถวายดอกไม้ อาหาร คือ ขนมและผลไม้ เสมือนการบูชาเทพเจ้าพระองค์หนึ่ง
ที่มา : <http://indiamerredost.blogspot.com>

คติความเชื่อเกี่ยวกับรุกขเทวดาในศาสนาฮินดู

รุกขเทวดาในคติความเชื่อทางศาสนาฮินดูมักเป็น “พฤกษเทพ” คือ ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับการบูชาจนกลายเป็นเทพเจ้า หรือในเทวดานานมักกล่าวถึงการกำเนิดพฤกษเทพไว้มากมาย โดยตำนานพฤกษเทพขอยกมาเป็นตัวอย่างเพียง สองตำนาน คือ ตำนานการกำเนิดต้นกระเพรา กับ ตำนานการกำเนิดดอกชบา ซึ่งชาวฮินดูให้ความเคารพบูชาต้นกระเพราเป็นอย่างมากถึงขนาดยกย่องให้เป็นพระชายาพระองค์หนึ่งของพระนารายณ์และดอกชบาก็ถูกยกย่องให้เป็นดอกไม้โปรดแห่งพระพิฆเนศ เป็นต้น

ภาพที่ 2 ภาพวาดสะท้อนความเชื่อในการบูชาต้นกระเพราของชาวฮินดู
ที่มา : <http://www.exoticindia.com>

ตำนานการกำเนิดตันกระเพรา ผู้วิจัยขอเล่าพอสังเขปว่า อสุรนามว่า ยาลันตรา ได้ประกาศสงครามกับเทพเจ้าทั้ง 3 พระองค์ คือ พระอินทร์ พระศิวะ และพระนารายณ์ แต่ไม่มีเทพเจ้าพระองค์ใดสามารถชนะยาลันตราได้เลย เพราะยาลันตรามีความภักดีแห่งนางบริנדาคือเป็นชายาคู่ครองอยู่ ดังนั้นการที่จะชนะยาลันตราได้คือการทำลายความภักดีของนางบริנדาสืบ พระนารายณ์ทรงจำแลงกายเป็นยาลันตรามาร่วมรักกับนางบริنداด้วยคิดว่าชายผู้นี้คือสามีของนาง เมื่อนางบริنداมีความสัมพันธ์กับชายอื่นคือพระนารายณ์แปลงกายมาจึงส่งผลให้พลังแห่งความภักดีที่คู่ครองยาลันตราเชื่อมจึงทำให้ยาลันตราตายด้วยตรีศูลของพระศิวะ เมื่อนางบริنداทราบว่าได้ทรยศต่อสามีด้วยการมีความสัมพันธ์กับชายอื่นจึงเป็นต้นเหตุทำให้สามีของนางตาย นางจึงสาปให้พระนารายณ์กลายเป็นหิน พระลักษมีจึงวิงวอนขอร้องให้นางถอนคำสาป นางบริنداเกิดเห็นใจพระลักษมีนางจึงยินยอมถอนคำสาป เหล่าทวยเทพสำนึกในความผิดจึงวิงวอนขอให้พระศิวะชุบชีวิตยาลันตรา แต่นางบรินดากลับปฏิเสธและทูลขอว่าให้นางตายไปพร้อมกับสามีของนาง พระอัครเทพแห่งไฟจึงเผาผลาญร่างของนางและศพของยาลันตราจนเป็นธุลี พระนารายณ์ทรงประทานพรให้ร่างของนางบรินดากลายเป็นตันกระเพรา (<http://hindumeeting.com>) ดังนั้นชาวฮินดูจึงนำตันกระเพราปลูกไว้หน้าบ้าน เพราะถือว่าเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์และเป็นการสรรเสริญในความเป็นหญิงที่มีความรักและภักดีต่อสามีของตน ด้วยการบูชาตันกระเพราของชาวฮินดู เมื่อชาวฮินดูเดินทางมาที่ประเทศไทยจึงประหลาดใจกับการรับประทานกระเพราของคนไทย ด้วยทางอินเดียจะไม่ทานกระเพราเพราะถือว่าตันกระเพราเป็นเทพเจ้าพระองค์หนึ่งที่พวกเขาบูชา

ภาพที่ 3 ภาพวาดพระพิฆเนศมีพระเศียรเป็นดอกชบาแดง เพราะดอกชบาเป็นดอกไม้โปรดของพระองค์
ที่มา : <http://www.ganeshmuseum.com>

ตำนานต่อมาคือ ตำนานการกำเนิดดอกชบา เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ชาวซึ่งในกลุ่มผู้ที่บูชาพระพิฆเนศ ชาวฮินดู นิยมบูชาพระพิฆเนศด้วยดอกชบาสีต่างๆ ชาวฮินดูมองชบาเป็นดอกไม้มงคล ผิดกับบ้านเราที่เชื่อว่าชบาเป็นดอกไม้อัปมงคล เพราะคนไทยโบราณสมัยก่อนจะนำชบาแดงมาร้อยเป็นมาลัยคล้องคอหญิงที่จับได้ว่ามีชู้เพื่อเป็นการประจาน ตำนานการกำเนิดดอกชบาของชาวฮินดูกล่าวถึงเด็กหญิงคนหนึ่งที่ถูกพรักทศต่อพระพิฆเนศมาก เธอบูชาพระพิฆเนศอย่างต่อเนื่องและจริงจังด้วยความศรัทธา ไม่นานเด็กหญิงก็ตายลง ครอบครัวของเธอนำร่างของเธอไปเผาเมื่อเสร็จสิ้นพิธีเผาศพแล้ว เธอได้มาเข้าฝันพี่สาวของเธอว่า เธอได้มาเกิดใหม่เป็นดอกไม้ชนิดหนึ่งซึ่งเติบโตขึ้นจากเถ้ากระดูกของเธอเอง และบอกให้พี่สาวนำดอกไม้ชนิดนั้นมาบูชาพระพิฆเนศ ซึ่งพอพี่สาวตื่นขึ้นและจำความฝันได้จึงไปยังที่เผาศพของน้องสาวทันที ปรากฏว่ามีดอกไม้ชนิดจริง ๆ ซึ่งดอกไม้ชนิดนี้ก็คือดอกชบา พี่สาวได้นำดอกไม้ชนิดนั้นมาบูชาพระพิฆเนศ ดังนั้นการบูชาพระพิฆเนศด้วยดอกชบาจึงเป็นที่เผยแพร่สืบต่อมาจากตำนานนี้เอง

ภาพที่ 4 หญิงที่มีสามีแล้วจะบูชาต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์เพราะเชื่อว่าสามีจะอายุยืน

ที่มา : <http://media.gosanangelo.com>

แต่การบูชาต้นไม้ใหญ่มีปรากฏในวิถีชีวิตของชาวฮินดู ซึ่งเขามีการบูชาต้นไม้ เพราะชาวฮินดูมีความเชื่อว่าเป็นต้นไม้ประจำของพระพรหม พระนารายณ์ บางแห่งก็ว่าเป็นต้นไม้ประจำพระกาฬ (พระยม) อีกด้วย จึงให้ความเคารพเป็นอย่างมาก(ส.พลายน้อย(นามแฝง),2543:227-228) และมีความเชื่อการบูชาต้นไม้ในกลุ่มสตรีชาวฮินดูเดียวที่บูชาเพื่อเป็นการต่ออายุให้สามี ด้วยการนํานมโคมารดบูชาในช่วงวัน 15 ค่ำ เดือนเชษฐ (ราวเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน) เพื่อให้สามีของนางนั้นมีอายุที่ยืนยาว (ส.พลายน้อย(นามแฝง),2543:228-229) (ภาพที่4)

ทางศาสนาฮินดูได้มีความเชื่อเรื่องเทพที่สถิตในต้นไม้อย่างเป็นตัวเป็นตนหรืออย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่มักเป็นเทพเจ้า มนุษย์ หรือ อสูร ที่ภายหลังกลายมาเป็นพฤษเทพเสียมากกว่า อย่างที่ได้ยกตัวอย่างในตำนานการกำเนิดพฤษเทพไว้ เช่น ตำนานการกำเนิดต้นกระเพรา และตำนานการกำเนิดดอกชบา เป็นต้น และไม่มีบันทึกไว้อย่างแน่ชัดถึงเทวดาที่อาศัยอยู่ในต้นไม้ (รุกขเทวดา) อย่างที่เชื่อกันจึงอาจเป็นไปได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับรุกขเทวดาในสังคมไทยอาจมีได้มาจากทฤษฎีทางศาสนาฮินดู

คติความเชื่อเกี่ยวกับรุกขเทวดาในพุทธศาสนา

รุกขเทวดาในคติความเชื่อทางพุทธศาสนาว่า เป็นเทวดาที่บำเพ็ญบุญมาระดับหนึ่ง สถิตในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา สวรรค์ชั้นแรกตามคติความเชื่อทางพุทธศาสนา (พุทธศาสนาเชื่อว่าสวรรค์มีทั้งหมด 6 ชั้น) อันมีท้าวมหาราชทั้ง 4 หรือ ท้าวจุลโลกบาลเป็นผู้ปกครอง ซึ่งผู้ที่จะอุบัติยังสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาได้นั้นต้องเป็นผู้ที่ทำบุญทำทานด้วยจิตที่หวังผลานิสงส์ (ศกดิ์สิทธิ์ พันธุ์สัตย์,2556:57) ซึ่งทฤษฎีทางพุทธศาสนานี้มีความขัดแย้งกับศาสนาฮินดูซึ่งเชื่อว่าเทวดาหรือเทพเจ้านั้นเป็นอมตะ แต่พุทธศาสนาว่าเทวดามีได้มีชีวิตเป็นอมตะเพราะการเป็นเทวดาขึ้นอยู่กับผลบุญที่สร้างมาตั้งแต่อดีตชาติ ซึ่งแสดงว่าหากนำเรื่องของผลบุญมาอ้างก็จะทำให้เทวดามีอายุขัยมิได้เป็นอมตะตามความเชื่อในศาสนาฮินดู ส่วนทฤษฎีทางพุทธศาสนามีการกล่าวถึงเทวดาอย่างวิจิตรละเอียดอ่อนกว่าศาสนาฮินดู มีการอธิบายถึงอานิสงส์ที่ส่งผลให้อุบัติเป็นเทวดา พระไตรปิฎกและอรรถกถาที่มีการกล่าวถึงผลานิสงส์ที่ส่งเสริมให้อุบัติเป็นเทวดาอย่างหลากหลาย เช่น วิมานวัตถุ ฯลฯ ซึ่งรุกขเทวดาในทฤษฎีของพุทธศาสนาว่าเป็นเทวดาที่สถิตในต้นไม้ใหญ่ ผิดกับรุกขเทวดาในศาสนาฮินดูที่เป็นพฤษเทพอย่างที่เราเห็นไว้

ภาพที่ 5 นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสแด่พระพุทธเจ้าเพราะคิดว่าพระองค์ทรงเป็นรุกขเทวดา

ที่มา : <http://static.cdn.thairath.co.th>

พุทธศาสนิกชนมีคติความเชื่อเกี่ยวกับรุกขเทวดาซึ่งเนื่องมาจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา มักมีการกล่าวถึงรุกขเทวดาจึงทำให้พุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญต่อการบูชารุกขเทวดาและมีความนิยมบูชากันอย่างแพร่หลาย ซึ่งจักยกมาเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับรุกขเทวดาในพระไตรปิฎกและอรรถกถาดังนี้ ใน อรรถกถา ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร ในเล่มที่ 13 ได้เสนอว่าครั้งพระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานนางสุชาดาผู้เคยถวายข้าวมธุปายาสแด่พระพุทธเจ้าในครั้งที่พระองค์ยังไม่ตรัสรู้ ซึ่งผู้วิจัยเข้าใจว่านางสุชาดาคงได้เข้าร่วมในเหตุการณ์การปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ณ กรุงกุสินารา ซึ่งนางได้ทราบว่ามีคนเข้าใจว่าเป็นรุกขเทวดามาโดยตลอดนั้นที่แท้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วพระองค์ทรงได้ฉันข้าวมธุปายาสของนางจึงตรัสรู้ นางสุชาดาจึงปลื้มปีติว่าเป็นลากของนางแล้วที่ได้มีโอกาสสร้างบุญด้วยการทำอาหารมื้อสำคัญถวายแด่พระพุทธเจ้า (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525:413)

ซึ่งเหตุการณ์ในอรรถกถานี้แสดงให้เห็นว่าในพุทธประวัติต่างๆ ที่นิยมกล่าวถึงเหตุการณ์ที่นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสแด่พระพุทธเจ้าซึ่งทรงประทับใต้ต้นไทร ด้วยนางได้วิ่งวอนต่อรุกขเทวดาประจำต้นไทรในเรื่องของการมีสามีที่มีตระกูลเสมอกันและมีบุตรชายคนโต ซึ่งต่อมานางได้สมตามตามที่นางปรารถนา นางจึงได้หุงข้าวมธุปายาสเตรียมเป็นเครื่องพลีกรรมถวายแด่รุกขเทวดาในวันเพ็ญเดือน 6 นางปุลณาทาสีได้ผ่านบริเวณต้นไทรแล้วเห็นพระพุทธเจ้าทรงประทับใต้ต้นไทรมีรัศมีสว่างไสว นางปุลณาทาสีจึงคิดว่าพระองค์เป็นรุกขเทวดาเสด็จลงมารับเครื่องพลีกรรมของนางสุชาดาผู้เป็นนาย นางปุลณาทาสีจึงไปแจ้งแก่นางสุชาดาถึงการปรากฏกายของรุกขเทวดา นางสุชาดาจึงรีบนำข้าวมธุปายาสไปถวายรุกขเทวดาที่ยืนต้นไทรทันที นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสแด่พระพุทธเจ้าโดยคิดว่าพระองค์คือรุกขเทวดาที่เสด็จลงมาจากวิมานบนต้นไม้เพื่อรับเครื่องพลีกรรมจากนางเอง (สุริย์ มีผลกิจ, 2551:42-44)

เหตุการณ์การนำข้าวมธุปายาสมาถวายพระพุทธเจ้าของนางสุชาดาเป็นภาพสะท้อนให้เห็นทัศนคติความเชื่อเกี่ยวกับรุกขเทวดาอันเป็นทัศนคติทางพุทธศาสนาและการบูชารุกขเทวดาในศาสนาฮินดู ซึ่งเป็นไปได้ว่านางสุชาดาในตอนนั้นยังนับถือศาสนาพราหมณ์ เพราะปรากฏความเชื่อในการถวายเครื่องพลีกรรมแด่รุกขเทวดาและการบนบานต่อรุกขเทวดา ซึ่งอย่างที่เชื่อกันว่าในทัศนคติทางพุทธศาสนาย่อมมีความเป็นศาสนาพราหมณ์แทรกแซงอยู่ร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยมองว่าการบูชารุกขเทวดาของนางสุชาดานั้นมีความคล้ายกับการบนบานของคนไทยในปัจจุบันซึ่งมักแสวงโชคทั้งหลายมักบนบานขอโชคลาภจากรุกขเทวดา เช่น นางตะเคียน , เจ้าแม่ไทร ฯลฯ โดยการบนบานว่าหากได้โชคลาภหรือสิ่งที่ตนปรารถนาจักกับันด้วยเครื่องบูชาต่างๆ เช่น มาลัยดอกไม้สด , มาลัยเจ็ดสีเจ็ดดอก , ผ้าสามสีบ้าง ผ้าเจ็ดสีบ้าง อาหารคาวหวาน รวมทั้งการถวายละครรำ ฯลฯ ซึ่งภาพเหล่านี้จักมีปรากฏอยู่เสมอตามศาลที่สถิตของรุกขเทวดาที่

คนไทยนิยมเคารพบูชา จึงเป็นไปได้ว่ากระแสการบนบานรุกขเทวดาในสังคมไทยอาจมาจากกรณีของนางสุชาดาก็เป็นไปได้

ส่วนลักษณะของรุกขเทวดาในวรรณกรรมทางพุทธศาสนานั้นมิได้มีอิทธิพลจากศาสนาฮินดู ซึ่งอาจเป็นเทวดาที่พุทธศาสนาสร้างขึ้นตามวรรณกรรมทางพุทธศาสนาเองโดยเฉพาะ ถึงเทวดาองค์อื่นๆที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เช่น พระสักกเทวราช (พระอินทร์) พระสุริยเทพบุตร (พระอาทิตย์) พระจันทร์เทพบุตร(พระจันทร์) พระอสุรินทรราหู (พระราหู) พระวิษณุกรรมเทพบุตร (พระวิษณุกรรม) ฯลฯ เทวดาเหล่านี้ล้วนมีรากเหง้ามาจากศาสนาฮินดู ข้อนี้นี้ยืนยันได้แน่นอนว่าพุทธศาสนามีอิทธิพลที่รับมาจากศาสนาฮินดู แต่นำประหลาดที่ศาสนาฮินดูไม่มีเทวดาที่มีลักษณะแบบรุกขเทวดาที่บรรยายไว้ในพระไตรปิฎกว่าเป็นเทวดาสถิตในต้นไม้ มีแต่พุทธศาสนาเท่านั้นที่กล่าวถึงและกล่าวบ่อยหลายครั้ง ทั้งในพระไตรปิฎกและอรรถกถาจึงเป็นไปได้ว่ารุกขเทวดาเป็นเทวดาในแบบฉบับของพุทธศาสนาโดยแท้

เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับรุกขเทวดาที่มีปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาต่อมา มีในอรรถกถาเมตตสูตร พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่มที่39 ว่าด้วยเหล่าภิกษุสงฆ์ 500 รูป ปักกลดใต้ต้นไม้ที่มีรุกขเทวดาสถิตอยู่นั้น เมื่อเหล่าพระสงฆ์มาตั้งกลดเช่นนี้อยู่เป็นเวลานานจึงสร้างความเดือดร้อนให้แก่รุกขเทวดาเพราะไม่สามารถสถิตในวิมานบนต้นไม้ได้ด้วยเดชของเหล่าพระภิกษุทั้ง 500 รูปที่มาปักกลดใต้ต้นไม้ เหล่ารุกขเทวดาจึงพากันจำแลงร่างเป็นภูตผีมาหลอกหลอนพระภิกษุทั้งหลาย เมื่อเป็นเช่นนั้นเหล่าพระภิกษุจึงพากันเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงทราบด้วยทิพยญาณก็หาทางออกโดยทรงมอบพระคาถา “เมตตสูตร” พระสงฆ์ทั้ง 500 จึงพากันกลับไปยังกลดของตนแล้วสวดพระคาถานี้ ผลานิสงส์แห่งพระคาถาทำให้เหล่าเทวดาพึงพอใจแล้วแสดงตัวในรูปลักษณะของเทวดาพร้อมกล่าวชักชวนให้พระสงฆ์ปักกลดในที่ของตนต่อไป (มหามกุฏราชวิทยาลัย,2525:332-335)

เหตุการณ์ต่อมา ปรากฏอยู่ใน พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ภาค2 เล่มที่2 ส่วนภุคคามวรรค หมวดว่าด้วยภุคคาม ด้วยว่าพระสงฆ์รูปหนึ่งเป็นชาวเมืองอาฬวีได้กระทำการตัดต้นไม้เพื่อจะนำไปซ่อมเสนาสนะ แต่ต้นไม้ต้นนั้นเป็นที่สถิตของรุกขเทวดาและครอบครัว รุกขเทวดาได้ห้ามพระภิกษุไว้ว่าอย่าตัดต้นไม้ที่เป็นที่สถิตของตนและครอบครัว แต่พระภิกษุไม่ฟังจึงลงมือตัดต้นไม้จนกิ่งขาดซึ่งกิ่งนั้นก็เปื้อนของลูกรุกขเทวดา เมื่อลูกรักแขนขาดก็ทำให้รุกขเทวดาไม่พอใจคิดหมายจะฆ่าพระภิกษุ แต่ก็มีการห้ามขึ้นว่าการฆ่าภิกษุเป็นเรื่องที่ไม่สมควรจึงได้นำความไปทูลพระพุทธเจ้า จากนั้นรุกขเทวดาองค์นั้นจึงเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วทูลเรื่องของภิกษุชาวเมืองอาฬวี พระพุทธเจ้าทรงเห็นควรยิ่งที่รุกขเทวดาไม่ฆ่าพระภิกษุและพระองค์ทรงแนะนำให้รุกขเทวดาและครอบครัวไปสถิตยังต้นไม้ที่ว่าง ชาวบ้านพากันประณามพระภิกษุเรื่องการตัดต้นไม้เป็นการเบียดเบียนชีวิต จากนั้นพระภิกษุด้วยกันก็พากันตำหนิกลุ่มภิกษุชาวเมืองอาฬวี จากนั้นจึงนำเรื่องทูลพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงทรงตั้งพระวินัยในการปรากฏภุคคาม (พิชพันธ์ 5 ชนิด 1.พืชที่เกิดจากเหง้า 2.พืชที่เกิดจากลำต้น 3.พืชที่เกิดจากตา 4.พืชที่เกิดจากยอดและ5.พืชที่เกิดจากเมล็ด) คือ ห้ามภิกษุตัดต้นไม้ หากล่วงละเมิดพระวินัยข้อนี้เท่ากับอาบัติปาจิตติย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2539:277-280)

อีกเหตุการณ์หนึ่งปรากฏใน อรรถกถามหาเปสการเปตวิัตถุ ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่มที่49 ว่าด้วยพระภิกษุรูปหนึ่งได้เดินทางไปยังหมู่บ้านแห่งหนึ่ง รุกขเทวดาได้จำแลงร่างเป็นมนุษย์มานิมนต์พระภิกษุไปฉันภัตตาหารยังวิมานของตน เมื่อรุกขเทวดาทำอาหารอย่างดีเลิศถวายพระภิกษุ นางเปรตคนหนึ่งซึ่งเป็นภรรยาในอดีตชาติได้มาขออาหารและน้ำจากรุกขเทวดาผู้เป็นสามีในอดีตชาติ ผลปรากฏว่าอาหารที่รุกขเทวดาให้นั้นกลับกลายเป็นสิ่งปฏิกูลน่าเหม็น เช่น น้ำปัสสาวะ อุจจาระ และ น้ำเลือดน้ำหนอง นางเปรตก็ได้รับทุกข์ทรมานที่ไม่สามารถกินอาหารเหล่านั้นได้เช่นนี้มานานแล้ว พระภิกษุจึงแนะนำรุกขเทวดาว่า ให้อุทิศผลบุญจากการถวายภัตตาหารอย่างดีเลิศนี้แด่นางเปรต เมื่อรุกขเทวดาตั้งจิตอุทิศผลบุญนั้นปรากฏว่าร่างของนางเปรตที่น่าเกลียดน่ากลัวก็กลับกลายเป็นเทพธิดา แล้วได้รับทิพยสมบัติจากผลบุญที่รุกขเทวดาผู้เป็นสามีในอดีตชาติอุทิศให้นางได้พ้นจากการเป็นเปรต เป็นต้น (มหามกุฏราชวิทยาลัย,2525:84-91)

จากเหตุการณ์ในพระไตรปิฎกที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นภาพของรุกขเทวดาที่เป็นรูปธรรมและตรงกับวรรณกรรมความเชื่อของคนไทยว่าด้วยการบูชารุกขเทวดามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ยังมีความเชื่อต่อรุกขเทวดาแสดงว่าอิทธิพลทางพุทธศาสนามีผลต่อคติความเชื่อในการบูชารุกขเทวดาของคนไทยเป็นอย่างมาก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม

การประกอบพิธีกรรมบูชารุกขเทวดาก็เป็นพิธีกรรมทางศาสนาอันอยู่เป็นพื้นฐาน แต่คติความเชื่อนี้เนื่องมาจากพุทธศาสนาเพราะเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนมากนับถือกันมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี

คติความเชื่อเกี่ยวกับรุกขเทวดาในสังคมไทย

รุกขเทวดาในคติความเชื่อของคนไทยเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สิงสถิตอยู่ในต้นไม้ คงเพราะเนื่องมาจากทรรศนะในพุทธศาสนามีการกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า รุกขเทวดาคือ เทวดาประเภทหนึ่งซึ่งมีวิมานอยู่ในต้นไม้ หรือไม่ก็อาศัยต้นไม้เป็นวิมาน แต่อย่างไรก็ตามการบูชารุกขเทวดาก็เป็นการบูชาต้นไม้ซึ่งทางศาสนาฮินดูก็มีความเชื่อในการบูชาต้นไม้เช่นกัน จึงกล่าวได้ว่าการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยนั้นเกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างทรรศนะทั้งสองศาสนา คือ ศาสนาฮินดูกับพุทธศาสนา แต่สำหรับผู้วิจัยมองว่ารากเหง้าของการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยมิได้มีขึ้นเพราะการเข้ามาของศาสนาฮินดูกับพุทธศาสนาเลยทีเดียว ซึ่งที่จริงการบูชาต้นไม้มีมานานแล้วในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งว่าไปแล้วการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยปัจจุบันอาจจะสืบเนื่องมาจากการบูชาต้นไม้ก็เป็นได้ เพราะคนไทยโบราณและคนไทยโบราณในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับถือพลังเร้นลับเหนือธรรมชาติ หรือที่เรียกว่า “ผี” กันมาก่อนที่ศาสนาฮินดูกับพุทธศาสนาจะเข้ามาเสียอีก

การบูชาผีเป็นศาสนาเก่าแก่ของผู้คนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อันมีมานาน ด้วยว่าคนไทยโบราณก็ติดคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โบราณก็ล้วนเคยเป็นคนป่ามาก่อนและต้องอาศัยพึ่งพาธรรมชาติ ด้วยความผูกพันกับธรรมชาติที่อยู่ล้อมตัวจึงเกิดความกลัวและเพื่อรักษาตนให้ปลอดภัยจากสิ่งเร้นลับนั้นๆก็คือ “ผี” จึงเชื่อว่าผีต้องอาศัยอยู่ในต้นไม้ใหญ่ในป่า และถ้าทำอะไรให้ผีไม่พอใจ ผีนั้นก็อาจจะนำภัยมาสู่มนุษย์ก็เป็นได้ จึงเริ่มเป็นที่มาของการบูชาต้นไม้ เพื่อให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองตนเองในการเดินทางเข้าป่าล่าสัตว์เพื่อยังชีพ ซึ่งแสดงว่าเรานับถือผีกันมาก่อน แต่ ผี คำนี้มีใช้มีความหมายถึง ผีที่ว้ามาหลอกแลบลิ้นปลิ้นตาวอย่างในละครโทรทัศน์หลังข่าวหรือตามสื่อภาพยนตร์ แต่เป็นคำไทยแท้ที่ใช้เรียกถึง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทยโบราณ และผีนั่นก็ได้มีเพียงแต่ในต้นไม้เท่านั้น ผีสามารถสิงตามแหล่งน้ำ เป็นเจ้าหนอง เจ้าคลอง เจ้าบึง เวลาหาปลาต้องทำบัตรพลีแจ้งขอต่อผีประจำแหล่งน้ำนั้นเสียก่อน(เสถียรโกเศศ,2549:9) ผีที่สิงในบ้านเรือนมักเป็นผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับจึงมีบางชนเผ่าที่ยังบูชาผีโดยการสร้างห้องผี คือห้องที่เป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณบรรพบุรุษ อาจเรียกได้ว่า “ผีบ้านผีเรือน” ซึ่งก็คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์รักษาสมาชิกในวงศ์ตระกูล เป็นต้น หลักฐานการบูชาผีที่ชัดเจนคือ แผ่นศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงหลักที่1 ที่มีการกล่าวถึง ผีที่เป็นที่เคารพบูชาของชาวสุโขทัยมาแต่โบราณ โดยปรากฏคำจารึกว่า “มีพระขพุง ผีเทพดาในเขอันนั้น เป็นใหญ่กว่าทุกผีในเมืองนี้ ขุนผู้ใดถือเมืองสุโขทัยนี้แล ไหว้ดีพลีถูก เมืองนี้เที่ยงเมืองนี้ดี พลีบ่ถูก ผีในเขอันบ่คุ้มบ่เกรง เมืองนี้หาย” (มหาวิทยาลัยรามคำแหง,2547:29) สะท้อนให้เห็นภาพของบริบทสังคมสมัยกรุงสุโขทัยว่าถึงแม้จะรับพุทธศาสนาเข้ามาแล้ว แต่การบูชาผีก็ยังไม่เลือนหายไปเสียทีเดียว ในปัจจุบันการบูชาผีก็ยังมิให้เราเห็นตามภาคอีสานและทางภาคเหนือของประเทศไทยหรือชนเผ่าต่างๆในประเทศไทยก็ยังมีมีการบูชาผีอยู่

ภาพที่ 6 ภาพวาดผีปอบตา ซึ่งสะท้อนความเชื่อในการบูชาผีของชาวอีสาน
ที่มา : <http://www.nanmee.com>

ผีเมื่อมาเทียบกับเทวดาในศาสนาฮินดูและพุทธศาสนาก็แทบจะไม่ต่างกันเลย กรณีของประเทศไทยมีผีบ้านผีเรือนฝ่ายศาสนาฮินดูก็มีเทวดารักษาบ้าน เเคหสถานเช่นกัน ฝ่ายพุทธศาสนาก็มีเทวดาประเภทกุมมเทวดา คือ เทวดาผู้อาศัยบนแผ่นดิน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551:290) หรือก็คือพระภูมิในคติความเชื่อของไทยก็รับมาจากคติเรื่องกุมมเทวดาในพุทธศาสนาและเทวดารักษาเคหสถานจากศาสนาฮินดูร่วมด้วย กรณีของผีเมืองซึ่งปรากฏในแผ่นศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง เป็นหลักฐานให้เห็นว่าคนไทยบูชาผีเมืองกันมานานแล้ว แม้กระทั่งศาสนาฮินดูเข้ามาสู่สังคมไทย ความเชื่อเกี่ยวกับผีเมืองก็ถูกแปลงเปลี่ยนเป็นเทพารักษ์รักษาเมืองแทน ซึ่งเป็นการกลืนวัฒนธรรมทางความเชื่ออย่างเห็นได้ชัด หรือแม้กระทั่งสมัยกรุงศรีอยุธยายังมีการอัญเชิญเทพเจ้าในศาสนาฮินดูมาสถาปนาเป็นเทพประจำเมือง คือ พระพทุหส์บดี (สุรศักดิ์ ทอง, 2553:277) แต่พอหลังจากกรุงศรีอยุธยาล่มสลายจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ทรงสถาปนา พระสยามเทวาริราช ขึ้นเป็นเทวดาอารักษ์ประจำเมืองแทนพระพทุหส์บดี ตัวอย่างเหล่านี้ทำให้เห็นว่าบรรดาความเชื่อของไทยที่ตรงกับบรรดาทางศาสนาฮินดูอย่างบังเอิญจนเราแทบจะแยกไม่ออกว่าอันไหนเป็นของไทยมาแต่เดิม หรืออันไหนเป็นของไทยรับมาจึงเกิดความสับสนทางวัฒนธรรมขึ้น เมื่อพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูเข้าสู่ประเทศไทยก็สามารถรับและปรับเข้ากับลัทธิบูชาผีของตนได้อย่างง่ายดายจนเสมือนว่าเป็นสิ่งเดียวกัน แต่ที่จริงไทยเพียงยืมพิธีกรรมทางศาสนาฮินดูมาประยุกต์และนำบรรดาทางพุทธศาสนามาสมทบกันเท่านั้นแต่พอนานๆเข้าก็ทำให้หลงลืมถึงความเป็นตัวตนไป ดังนั้นกรณีรุกขเทวดาเป็นเพียงภาพที่แสดงให้เห็นว่า เราเคยบูชาผีมาก่อนและมาถูกกลืนเข้ากับความเชื่อในพุทธศาสนากับศาสนาฮินดู จนทำให้ความเป็นผีกลายเป็นผีทรงเครื่องเทวดาเพราะผีนั้นได้แปลงเปลี่ยนเป็นเทวดาอย่างที่เราเห็นอย่างในปัจจุบัน

ภาพที่7 ภาพถ่ายศาลนางตะเคียน วัดสูง อำเภอสลําพัง จังหวัดสระบุรี

ที่มา: <http://www.pixpros.net>

ปัจจุบันกระแสการบูชารุกขเทวดาเพื่อขอโชคลาภก็มีปรากฏกระแสนิยมนี้ขึ้นในยุคสังคมไทยปัจจุบัน ในกรณีการบูชาเจ้าแม่ นางไม้ เช่น เจ้าแม่ไทร , เจ้าแม่ นางตะเคียน ฯลฯ ซึ่งการบูชาเจ้าแม่ นางไม้ หรือ รุกขเทวีเหล่านี้เป็นความเชื่อที่อยู่คู่สังคมไทยมานานแสดงให้เห็นว่าคนไทยนิยมบูชารุกขเทวดาที่เป็นสตรีมากกว่าบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อที่มาพร้อมกับทรรณะเรื่องต้นไม้อาถรรพ์ ด้วยรูปลักษณะของรุกขเทวีหรือนางไม้ในความเชื่อของไทยมักมีลักษณะเป็นหญิงสาวสวยที่มีผมประบ่า แต่งกายด้วยชุดไทย คือ ห่มผ้าสะพักเฉียงบ่า นุ่งผ้าจีบแบบคนสมัยโบราณ ซึ่งคนไทยเชื่อว่านางไม้หรือรุกขเทวดาเหล่านี้สถิตอยู่ในต้นตะเคียน ต้นไทร และกล้วยตานี (นพพร สุวรรณพานิช, 2551:148-150) และสิ่งที่เป็นหลักฐานสะท้อนทรรณะความเชื่อนี้ออกมาได้เป็นอย่างดี คือ นิทานหรือตำนานพื้นบ้าน เช่น ตำนานเสาไห้ เรื่องราวของเสาตะเคียนที่ถูกคัดเลือกให้ไปสร้างเป็นเสาเอกในกรุงรัตนโกสินทร์ แต่สุดท้ายก็ไม่ได้ถูกนำไปเป็นเสาเอกยังกรุงรัตนโกสินทร์จึงได้ลอยทวนกระแสน้ำและร้องไห้มาตลอดจนถึงบริเวณอำเภอสลําพังในปัจจุบันแล้วจมลงสู่แม่น้ำ ซึ่งเป็นที่มาของอำเภอสลําพัง จังหวัดสระบุรี (วิสันต์ บัณฑิตวงศ์, 2532:15-16) หรือจักเป็นภูตผีประจำท้องถิ่น อย่างผีสองนาง ซึ่งเป็นนางไม้ในคติของคนภาคเหนือ และนางพรายตานี ซึ่งเป็นนางไม้ที่สถิตในต้นกล้วยในคติของคนภาคใต้ เป็นต้น ซึ่งทำให้เห็นว่าการบูชารุกขเทวดาเพื่อเป็นการเอาตัวรอดจากพลังอำนาจอันเร้นลับ หรือเพื่อเป็นการคุ้มครองตนเอง หรือเพื่อเป็นการประนีประนอมระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ แต่ด้วยจากความเป็นชุมชนที่พึ่งพาธรรมชาตินั้นกำลังหายไปจากส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของมนุษย์กลายเป็นสังคมเมืองหรือสังคมทุนนิยมที่เอาพื้นที่ของป่ามาทำเป็นพื้นที่ในเชิงธุรกิจมากขึ้น เป็นการรุกรานพื้นที่ของรุกขเทวดาหรือผีธรรมชาติที่บูชากันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจึงทำให้ความยิ่งยวดของธรรมชาติที่มนุษย์เคยยำเกรง กลายเป็นเพียงศาลปูนจำลองและต้นไม้ใหญ่ในเมืองที่ไม่กล้าตัดทิ้งด้วยยังมีความเชื่อในเรื่องของรุกขเทวดาอยู่บ้างในปัจจุบันจึงทำให้ล้มหายไปของการบูชารุกขเทวดายังไม่จางหายไปพร้อมกับพื้นที่ป่าที่กำลังหายไปจากประเทศไทย ซึ่งหากมองให้มุมดีของการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยคงด้วยเหตุผลที่ว่ายังคงเป็นความเชื่อที่ช่วยในการอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ให้อยู่คู่กับสังคมมนุษย์ได้สืบต่อไป โดยการอ้างพลังอันเร้นลับเพื่อเล่นกับความกลัวของมนุษย์จึงเป็นเกาะป้องกันในการอนุรักษ์ธรรมชาติที่บรรพบุรุษได้มอบอุปนิสัยดีไว้แก่นุชนรุ่นหลังในการพิทักษ์รักษาพื้นที่ป่าไม้สืบต่อไป เพราะป่าไม้สำหรับผู้คนในสมัยก่อนนั้นเป็นเสมือนห้างสรรพสินค้าที่ให้เปล่า คือไม่คิดค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทน ซึ่งแสดงว่าบรรพบุรุษไม่ได้บูชาหรือเคารพต้นไม้และธรรมชาติด้วยความมกมายอย่างคนในสมัยปัจจุบัน แต่บูชาและเคารพด้วยความกตัญญูคุณ เพราะหากไม่มีป่ามนุษย์ก็จักไม่มีการพัฒนาในการนำวัตถุดิบจากธรรมชาติมาประดิษฐ์คิดค้นและมนุษย์คงไม่พัฒนามาไกลเช่นนี้

บทสรุป

สรุปได้ว่าการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยนั้นเกิดขึ้นมาจากศาสนาเก่าแก่ดั้งเดิม คือ ลัทธิบูชาผี แล้วเมื่อความเจริญอันเป็นอารยะจากชมพูทวีป(เอเชียใต้)เข้าอิทธิพลมาต่อประเทศไทย วรรณคดีเกี่ยวกับเทวดาในศาสนาฮินดูและพุทธศาสนาจึงเป็นแรงผลักดันส่งเสริมให้การบูชาผีต้นไม้มากลายมาเป็นการบูชารุกขเทวดาอย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน จากผีก็เลยถูกกรอบวรรณคดีทางพุทธศาสนาครอบงำจนเชื่อว่าเป็นเทวดาหรือรุกขเทวดาไปโดยปริยายและด้วยการใช้พิธีกรรมในการบูชาเทพเจ้าของศาสนาฮินดูมาใช้จึงยิ่งส่งเสริมให้การบูชาต้นไม้ของเรากลายเป็นวัฒนธรรมของต่างชาติ อันที่จริงนั้นเป็นของเราแต่ดั้งเดิม ดังนั้นคติความเชื่อเรื่องรุกขเทวดาในสังคมไทยจึงมีลักษณะเป็นการหลอมรวมหรือบูรณาการคติความเชื่อเรื่อง “พุทธ พราหมณ์ ผี” (Thai religious syncretism) โดยมีพุทธศาสนาเป็นแกนกลาง

เอกสารอ้างอิง

นพพร สุวรรณพานิช. (2551). **พระเจ้าและผีท่าซาตาน**. กรุงเทพฯ: Openbook.

พระพรหมคุณาภรณ์. (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่12. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล. (2525). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2547). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย (ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่1)**. พิมพ์ครั้งที่15.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิสันต์ บัณฑะวงศ์. (2532). **นิทานพื้นบ้านไทย**. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ: เสริมวิทย์บรรณาการ.

ศักดิ์สิทธิ์ พันธุ์สัตย์. (2556). **ตีตัวไปสวรรค์**. กรุงเทพฯ: เลียงเชียงเพียรเพื่อพุทธศาสน์.

ส.พลายน้อย. (2543). **พฤษภานิยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

สมาชิกชมรมคนรักฮินดู. (2556). **เทวีตุลสี**. สืบค้นเมื่อ14พฤษภาคม 2556 , จาก <http://hindumeeting.com/forum/index.php%3Ftopic%3D2375.0+&cd=9&hl=th&ct=cnk&gl=th>.

เสถียรโกเศศ. (2549). **ผีสาธเทวดา**. กรุงเทพฯ: เอเชนทีบุ๊ก.

สุรศักดิ์ ทอง. (2553). **สยามเทวะ**. กรุงเทพฯ: มติชน.

สุรีย์ มีผลกิจ. (2550). **พระพุทธรูปประวัติ**. กรุงเทพฯ: คอมพิวเตอร์.